

PLEITNOTITIES

ten behoeve van de hoorzitting van de Commissie voor de bezwaarschriften van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op 7 oktober 2008 inzake de Sint-Josefkerk in Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand (zaaknummer BC070420).

ONTVANKELIJKHEID

Hiervoor wordt volstaan met te verwijzen naar het nader aangevulde bezwaarschrift van 10 december 2007.

Bijgevoegd is een bestuursbesluit van 20 augustus 2008 op grond waarvan ingevolge artikel 10 van de statuten werd besloten om ze zodanig aan te vullen, dat ook anderen dan de bestuursleden kunnen worden gemachtigd het bestuur in deze en dergelijke procedures (dus ook op deze hoorzitting) te vertegenwoordigen. Met gebruikmaking van deze bevoegdheid worden bij deze de volgende personen gemachtigd het bestuur in de onderhavige procedure te vertegenwoordigen:

1. dr B.C.M. van Hellenberg Hubar van adviesbureau Res nova, gevestigd Burgemeester Minkenberglaan 2, 6109 Al Ohé en Laak.
2. ir L. de Bever, Strabrecht 4, 5591 BP Heeze
3. C. Grootswagers-Theuns, voorzitter van de stichting STERK, Dr. Ariënsplein, 5171 KA Kaatsheuvel
3. L. Dubbelaar, secretaris van het Cuypersgenootschap, Reijerskoop 149, 2771 BH Boskoop.

De onderhavige pleitnotities worden tevens uitgesproken namens het Cuypersgenootschap. Vandaar dat hierna over appellanten in meervoud wordt gesproken.

1.1 De inhoud van deze pleitnotities

Deze pleitnotities beogen:

- de bezwaren van appellanten tegen de afwijzende beschikking van de Minister van OCW, zoals die zijn opgenomen in hun bezwaarschrift, toe te lichten (deze dienen hier dan ook als geheel herhaald en ingelast beschouwd te worden);
- de weerlegging van het ambtsbericht van de minister, c.q. de RACM d.d. 28 februari 2008 (kenmerk RACM BJZ-2008-1 en BJZ-2008-2).
- de motivering van de bezwaarschriften aan te vullen met sedert 10 december 2007 opgekomen nieuwe argumenten, feiten en ontwikkelingen, die in het kader van de volledige heroverweging van het bestreden besluit worden ingebracht.

Bij wijze van prelude, kan gesteld worden dat de afwijzing van het aanwijzingsverzoek in alle opzichten onhoudbaar is: het bestreden besluit d.d. 20 september 2007 bevat, welbeschouwd, slechts de overweging dat, afgezet tegen het bouwjaar vóór 1940, niet is gebleken van feiten of omstandigheden die zouden moeten leiden tot afwijking van de Tijdelijke beleidsregel 2007. Daarom wordt het complex conform artikel 2 van de Tijdelijke beleidsregel 2007 **niet** aangewezen als beschermd monument.

De beschikking is inhoudelijk onjuist. De kerk c.a. is, zoals hierna zal worden betoogd, onmiskenbaar te kwalificeren als een topmonument, en wordt in haar voortbestaan bedreigd (sloopvergunning is afgegeven, nieuwbouwplannen voor die locatie worden vervaardigd en dreigen te worden uitgevoerd).

De beschikking is voorts op meer punten in strijd met – de intentie van – de Monumentenwet 1988 en de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

De beschikking is verder in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, in het bijzonder de beginselen van zorgvuldige voorbereiding, zorgvuldige besluitvorming, deugdelijke en draagkrachtige motivering, kenbare motivering, van *fair play* en het handelen in strijd met gewekte verwachtingen. Hieronder wordt een en ander nader toegelicht, nadat een korte uitleg is gegeven over de opzet van de pleitnotities.

1.2 Opzet van de pleitnotities

Bij de opzet zijn de argumenten uit het ambtsbericht (en dus die van het bestreden besluit) op een drietal punten samengevat en weerlegd:

	Pleitnotities	Ambtsbericht	
1.3	de formele en procedurele kant op basis van de Monumentenwet 1988 en de tijdelijke beleidsregels	punten 1 t/m 6	pp. 1- 5
1.4	de waardering van het complex	punt 7	pp. 5-10
1.5	de onzorgvuldige procedure in het kader van het MSP	punt 8	p. 10

In dit verband hebben appellanten drie stukken ingestuurd, ter onderbouwing van het betoog:

	Onderwerp	Ambtsbericht	
•	neerslag van archiefonderzoek ten aanzien van de onzorgvuldige advisering door de gemeenteraad (kwestie schadevergoeding)	punt 5	p. 4
•	contra-expertise in de vorm van een notitie met waardenstelling van dr G. Vermeer van de	punt 7	pp. 5-10

<ul style="list-style-type: none"> Universiteit van Amsterdam en Res nova neerslag van archiefonderzoek ten aanzien van de onzorgvuldige procedure in het kader van het MSP 	punt 8	p. 10
--	--------	-------

1.3 Wettelijke (algemeen verbindende) voorschriften, beleid en besluitvorming

De kern van het bezwaar van appellanten betreft, zoals bekend, de interpretatie van de toepasselijkheid van de verschillende –tijdelijke – beleidsregels. Het siert het ministerie niet dat het achter elkaar een serie beleidsregels het licht laat zien, waarin zo langzamerhand door de bomen het bos niet meer is te zien. Kan de eerste beleidsregel uit 2000 nog een juweel van helderheid genoemd worden, de drie daaropvolgende uit 2004, 2006 en 2007 lijken vooral in het leven geroepen te zijn om die helderheid te vertroebelen. Vooral de laatste twee getuigen dan ook van een ad hoc-mentaliteit die strijdig is met het woord beleid.

Appellanten wijzen er op dat men tegen het instellen van een beleidsregel als zodanig geen bezwaar of beroep kan instellen, zodat een concrete casus het aangewezen moment is om de – onzorgvuldige – opzet en inhoud van de beleidsregel aan de orde te stellen. Bij deze doen appellanten dat dus ook.

De bezwaren richten zich in het bijzonder op de volgende punten:

- 1.3.1 als resultaat van een salamitactiek heeft de laatste tijdelijke beleidsregel artikel 3 nu zover ingeperkt dat er strijd is ontstaan met de wet, zoals blijkt uit constante jurisprudentie rond de artikel-procedure.
- 1.3.2 het overgangsregime van de laatste beleidsregel wijkt af van de eerdere twee, waardoor strijd is ontstaan met de beginselen van *fair play* en gewekte verwachtingen.
- 1.3.3 algemeen is er sprake van strijd met de wet, doordat een beleidsregel per definitie uitzonderingen móet toelaten.

Als we de beleidsregels afzetten tegen de casus, dan zien we het volgende:

2000	<p><i>Artikel 3 [monumenten uit 1850-1940 in gebieden waar MSP/MRP zijn voltooid]</i></p> <p><i>1. Een verzoek tot aanwijzing als beschermd monument van een monument dat is vervaardigd in de periode van 1850 tot 1940 en dat is gelegen in een gebied waar de MRP is afgerond, wordt afgewezen.</i></p> <p><i>Artikel 2, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.</i></p>
-------------	--

Artikel 2, tweede lid:

2. *In afwijking van het eerste lid kan een verzoek tot aanwijzing als beschermd monument worden toegewezen, indien het verzoek een monument betreft dat:*
- a. *niet eerder is beoordeeld,*
 - b. *eerder is beoordeeld en ten aanzien waarvan daarna nieuwe feiten of veranderde omstandigheden zijn gebleken, of*
 - c. *een onderdeel vormt van een complex dat voor het overige of voor een aantal onderdelen reeds is aangewezen als beschermd monument.*

**2004-
2006**

Artikel 2 De minister wijst geen monumenten als bedoeld in artikel 1, onder b, sub 1, die zijn vervaardigd vóór 1940, aan als beschermd monument.

Uitzonderingen:

- a. **Bedreigde topmonumenten** — Ten eerste betreffen dat kort gezegd de bedreigde topmonumenten. Bij de vaststelling of sprake is van een te beschermen monument als hier bedoeld gelden dus twee criteria: dat het een topmonument is en dat dit monument in zijn voortbestaan wordt bedreigd.
- c. *Procedure reeds gestart of gewekt vertrouwen* — Ten derde is het vanuit rechtszekerheidsoogpunt noodzakelijk dat in bepaalde gevallen aanwijzing mogelijk blijft. Dit geldt voor gevallen die voor inwerkingtreding van deze regeling reeds in procedure zijn gebracht op grond van artikel 3 van de Monumentenwet 1988.

**2006-
2007**

Ook in deze beleidsregel stelt artikel 2 dat objecten gebouwd vóór 1940 niet als rijksmonument worden aangewezen.

Volgens de toelichting op genoemde beleidsregel is sprake van een uitzonderingssituatie als sprake is van een in zijn voortbestaan "bedreigd topmonument"; in dat geval zou tot aanwijzing kunnen worden overgegaan.

**2007-
2009**

Voor gebouwde monumenten van vóór 1940 geldt dat er in beginsel geen nieuwe monumenten zullen worden aangewezen. De monumenten van jongere bouwkunst (1850– 1940) die voor bescherming in aanmerking komen zijn nagenoeg allemaal aangewezen. Alleen lopende zaken waarbij te honoreren verwachtingen zijn gewekt kunnen nog tot aanwijzing leiden.

5. *Overgangsrecht* — Een aantal verzoeken om bescherming dateert nog van vóór het moment dat het uiterst restrictieve aanwijzingsbeleid zijn intrede deed, dat wil zeggen van vóór 23 juli 2004. Op die aanvragen zal naar bevind van zaken worden beslist. De beginselen van behoorlijk bestuur, met name het vertrouwensbeginsel, zullen daarbij een

belangrijke rol spelen. In dat kader zullen de inmiddels niet meer geldende beleidsregels ter zake van artikel 3 van de Monumentenwet 1988 relevant kunnen zijn.

Uit dit overzicht blijkt al dat er gaandeweg net zolang in de beleidsregel gehakt en gesneden is, dat de rechtszekerheid ernstig geschaad is.

1.3.1 Strijd met jurisprudentie

Het voorgaande illustreert de ontmanteling van het aanwijzingbeleid tot op een niveau dat welbeschouwd sprake is van strijd met constante jurisprudentie. Een uitspraak waarop de minister zich zelf regelmatig beroept, wanneer hij moet uitleggen waarom hij geen keus heeft aanvragen in behandeling te nemen, betreft die van de Raad van State 13 mei 1993

“Naar ons oordeel biedt artikel 3 van de Monumentenwet 1988 verweerder sub 1 (de minister) geen ruimte om te besluiten verzoeken tot aanwijzing van een onroerend monument als beschermd monument niet in behandeling te nemen, dat wil zeggen, niet in procedure te brengen. In dit artikel is dwingend voorgeschreven welke procedure verweerder (de minister) dient te volgen alvorens een besluit te nemen inzake een dergelijk verzoek. Het staat verweerder niet vrij om krachtens beleid – hoe redelijk dat op zichzelf ook moge zijn – na te laten deze wettelijke procedure te volgen.”¹

Het opvallende is dat de minister dit in 2000 en 2004 met de beleidsregels nog wel begreep, dit in 2006 al ver marginaliseerde, om daar in 2007 niets meer van over te laten. Alleen lopende zaken met betrekking tot de periode 1850-1940 worden nog behandeld. De conclusie is dan ook dat de wet, krachtens geldende – en door de minister zelf actief gehanteerde jurisprudentie – daar de ruimte niet voor biedt. Wegens strijd met de wet dient de beleidsregel 2007 als toetsingskader dan ook buiten de orde te blijven.

1.3.2 Strijd met fair play en gewekte verwachtingen

Los daarvan hadden appellanten er op mogen vertrouwen dat de aanvraag behandeld zou worden conform de beleidsregel waaronder ze was ingediend. Allereerst is het in strijd met het beginsel van *fair play* om tijdens de wedstrijd de spelregels te veranderen. Opvallend genoeg heeft de vorige minister zich dat bij de

□□□□□□□

¹ Afdeling rechtspraak Raad van State, S01.93.0089 en S03.93.0950 * d.d. 13 mei 1993 (het begeleidend schrijven van de RDMZ d.d. 27 juni 1996 waaruit blijkt dat de minister deze jurisprudentie actief gebruikt, is meegezonden per fax).

vorige beleidsregels wel gerealiseerd, want er is telkens weer voor overgangsregels gezorgd die daarin voorzagen. Deze minister heeft dat nagelaten, waardoor hij niet alleen handelt in strijd met het beginsel van *fair play*, maar ook met gewekte verwachtingen.

Geheel in deze lijn gaat ook de Raad voor Cultuur in zijn advies van 15 december 2006 uit van de toepasselijkheid van de Beleidsregel van 2006, zonder dat hij op dit punt door de minister wordt gecorrigeerd: althans verzocht wordt opnieuw advies uit te brengen volgens de – later *pour besoin de la cause* toepasselijk verklaarde – Beleidsregel 2007. Anders dan in het ambtsbericht wordt gesteld, is de beleidsregel 2007 dus niet het toetsingskader, althans niet indien en voor zover toepassing daarvan appellanten in een ongunstiger positie brengt. En dat is een punt waaraan de minister niet de minste aandacht besteedt: de onevenredig nadelige positie waarin ‘de aanvrager’ is gebracht. Gelet op de inspanningen van met name de stichting STERK zijn de nadelige gevolgen van de beleidsregel en het daarop gebaseerde besluit “*onevenredig [...] in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen*”. Daarmee is sprake van strijd met artikel 3:4 van de Awb.

Het onevenredige nadeel klemt nog meer, wanneer men bedenkt dat aanvragen zoals de onderhavige geen alledaags verschijnsel zijn én de minister tot dusver géén uitzonderingen op zijn beleid heeft toegelaten. Althans, navraag bij de RACM, heeft uitgewezen dat men daar niet in staat is deze op te sporen (zie de desbetreffende mail bij de ingezonden stukken). Bijgevolg betekent dit dat er dus ook nog eens sprake is van een motiveringsgebrek, want hoe kan de minister afwegen of er geen feiten of omstandigheden zijn om af te wijken van het beleid, wanneer hij niet eens weet hoe vaak en in welke gevallen dat eerder is gedaan?

1.3.3 Een beleidsregel móet per definitie uitzonderingen toelaten

Wat dit punt betreft kunnen we kort zijn, want daarover heeft de Raad van State zich al uitgesproken: “*het karakter van een beleidsregel impliceert de mogelijkheid om in **uitzonderlijke** gevallen daarvan af te wijken*”!²

Weliswaar vond deze uitspraak plaats in het kader van de beleidsregel van 2006, maar omdat het een constatering is ten aanzien van beleidsregels in het algemeen, kan de uitspraak op dit punt geëxtrapoleerd worden.

Omdat de minister dit natuurlijk ook weet, zien we hoe hij zich in het ambtsbericht in een spagaat manoeuvreert: in het bestreden besluit heet het dat het object niet

□□□□□□□

² Afd. Bestuursrechtspraak Raad van State (ARRS) d.d. 19-12-2007, nr. 200703592/1 gepubliceerd op www.rechtspraak.nl LJN: BC0500.

wordt aangewezen op grond van artikel 2 van de Beleidsregel 2007 (waarvoor geen uitzondering bestaat buiten de MSP/MRP). In het ambtsbericht valt evenwel te lezen dat ook voor het beleid 2007 een hardheidsclausule geldt (kort gezegd inhoudende dat voor topmonumenten van vóór 1940 die in hun voortbestaan bedreigd worden een uitzondering kan worden gemaakt op de regel dat deze categorie niet voor aanwijzing in aanmerking komt). De minister erkent en hanteert als vertrekpunt dat topmonumenten die in hun voortbestaan worden bedreigd altijd voor aanwijzing in aanmerking kunnen komen, onder welk tijdelijke beleidsregime ook, ongeacht uit welke periode het monument dateert.

1.3.4 Tussentijdse recapitulatie

1. de beleidsregel 2007 is sowieso in strijd met de wet
2. appellanten hadden er op mogen vertrouwen dat de aanvraag behandeld zou worden volgens de beleidsregel waaronder de aanvraag was ingediend, dus de beleidsregel 2006 die een hardheidsclausule bevat.
3. gesteld al dat de beleidsregel 2007 wel van toepassing zou zijn, dan nog geldt er evengoed een hardheidsclausule, waardoor de aanvraag getoetst dient te worden aan primair de wettelijke criteria en aanvullend de beleidscriteria.
4. wat hierbij vooral van belang is dat de daarvoor geldende spelregels ten aanzien van onder meer de advisering correct worden gevolgd.
5. appellanten hebben een stuk overlegd, waaruit blijkt hoe onzorgvuldig het advies van de gemeenteraad tot stand is gekomen en dat de minister verzuimd heeft dit ingevolge de Awb te toetsen
6. het tweede verplichte advies, dat van de Raad voor Cultuur, komt hierna aan de orde.

1.3.5 Het ongemotiveerd afwijken van het advies van de Raad voor Cultuur

De Raad voor Cultuur heeft op 15 december 2006 geadviseerd om positief te beslissen op het aanwijzingsverzoek.

Nadat het college van B&W van de gemeente omstreeks dat tijdstip (brief van 12 december, verzonden 13 december 2006) negatief had geadviseerd, heeft de minister de Raad voor Cultuur in mei 2007 opnieuw gevraagd ('*second opinion*') om nader te adviseren en nader te onderbouwen waarom er sprake is van een topmonument. De Raad voor Cultuur heeft op 1 augustus 2007 – gelezen het negatieve gemeenteadvisie, dus na heroverweging – herhaald bevestigd dat er sprake is van een bedreigd topmonument dat voor rijksbescherming in aanmerking komt.

Dit herhaalde advies – nota bene een deskundigenadvies – is zwaarwegend. Weliswaar dient de minister zich een eigen oordeel te vormen en een eigen afweging te maken, maar aan dit herhaalde (goed gemotiveerde) advies van het belangrijkste adviesorgaan komt grote betekenis toe. In dit opzicht is de casus te vergelijken met de artikel 3-procedure rond het van Abbemuseum, waar de Raad voor (toen nog) het Cultuurbeheer ook tweemaal geadviseerd heeft. Op grond daarvan én de ongemotiveerde weerlegging, heeft de rechtbank van den Bosch destijds het afwijzende besluit van de minister vernietigd.³ Dat de minister zich dit realiseert, blijkt onder meer uit de stellingname bij de beleidsregel van 2004 (die in de latere beleidsregels niet herroepen is):

“Ik zal mijn beslissing op basis van de nieuwe beleidsregel derhalve pas nemen nadat ik de Raad heb gehoord. De Raad kan in zijn advies aangeven of hij van mening is dat er sprake is van één van de uitzonderingsgronden op basis waarvan ik toch tot aanwijzing zou moeten overgaan. Ik zal mij vooral op de deskundigheid van de Raad voor Cultuur verlaten, waar het gaat om de beoordeling of er sprake is van een topmonument. Dat geldt nadrukkelijk ook voor mogelijke topmonumenten uit de periode van vóór 1940 (zie verder §4, De uitzonderingen nader toegelicht, onder a). Gelet op de hoofdregel van deze beleidsregel dat in beginsel niet tot aanwijzing wordt overgegaan, heeft de Raad juist de mogelijkheid om bij de beoordeling van de verzoeken de aandacht primair te richten op mogelijke (bedreigde) topmonumenten.”

Gelet op deze toelichting mag tot uitgangspunt dienen dat het deskundige advies van de Raad voor Cultuur (en zeker een nadrukkelijk herhaald advies) wordt gevolgd door de minister, tenzij – het spreekt vanzelf- er sprake zou zijn van een apert onredelijk/ondeugdelijk advies (hetgeen niet het geval is). Als de minister meent dat dit – wettelijk verplicht/voorgeschreven – deskundigenadvies van de Raad voor Cultuur qua inhoud of qua wijze van totstandkoming gebreken vertoont, rust op hem een zware motiveringsplicht en bewijslast dienaangaande. In het bestreden besluit is daarover niets terug te vinden. In ieder geval is het onvoldoende – zoals gebeurt in het ambtsbericht - dat de minister (althans de tot het ministerie behorende dienst RACM) een deskundigenadvies van Raad voor Cultuur, of van welke andere erkende monumentendeskundige dan ook, louter op basis van een eigen mening wegredeneert. En dat geldt al helemaal wanneer die mening niet getoetst is aan de wettelijke criteria en op tal van punten gefalsificeerd kan worden (zoals uit de overlegde contra-expertise blijkt).

Overigens ligt er een uitspraak van de Raad van State dat als de RACM optreedt dit niet als deskundige adviseur is, maar alleen uit naam van de minister. Hetgeen in het ambtsbericht wordt opgemerkt over de monumentwaardigheid van de kerk,

□□□□□□□

³ Het gaat hier overigens om de uitspraak waar ook het Ambtsbericht naar verwijst!

heeft dus niet het karakter van een (onafhankelijk) advies. Dat dient de minister, ingevolge de wet maar ook ingevolge zijn eigen beleidsregel, vooral in te winnen bij het wettelijke adviesorgaan, de Raad voor Cultuur.⁴

Tot slot van deze paragraaf mag benadrukt worden dat de adviesrol van de Raad voor Cultuur zich kenmerkt door de volgende bijzonderheden:

- het is een wettelijk voorgeschreven advies (ter wille van de noodzakelijke deskundigeninbreng)
- het is een deskundigenadvies (inhoudelijke kwaliteit en expertise is gewaarborgd)
- en hier is sprake van een bestendige adviesrelatie: de Raad voor Cultuur heeft tenminste vanaf 1988 (maar ook al onder de Monumentenwet van 1962) ruime ervaring met het geven van adviezen over dit type aanwijzingsbesluiten.

Gezien deze kenmerken, is het temeer geïndiceerd dat de minister afgaat op het advies van dit adviesorgaan, tenzij – blijkens tegenadvies van een erkende deskundige – het advies van de Raad voor Cultuur naar inhoud, wijze van totstandkoming of anderszins zodanige gebreken zou vertonen dat de minister daarop niet mag afgaan. Dit laatste is niet aan de orde.

1.3.6 Het ongemotiveerd afwijken van het advies van de gemeentelijke monumentencommissie

Hetgeen hiervoor betoogd is ten aanzien van de Raad voor Cultuur geldt, *mutatis mutandis*, voor het advies van de gemeentelijke monumentencommissie.

Archiefonderzoek op grond van de W.O.B. appellanten toont aan dat het collegeadvies d.d. 12 december 2006 een volstrekt ondeugdelijk advies is, onzorgvuldig voorbereid, en niet althans uitermate onvoldoende gemotiveerd.⁵ De minister had, mede gelet op het zorgvuldige en goed gedocumenteerde advies van de monumentencommissie, aanstonds kunnen zien dat het aanwijzingsadvies van B&W gebrekkig is en van slechte kwaliteit. Bovendien is dit collegeadvies expliciet 'overruled' door het daarop volgende advies van de Raad voor Cultuur d.d. 1 augustus 2007, hetgeen een reden temeer had moeten zijn voor de minister om vraagtekens te stellen bij het advies van het College van B&W.

Voor zover de minister bij zijn bestreden besluit al zonder meer is afgegaan op dit negatieve collegeadvies, had hij dat in redelijkheid niet kunnen of mogen doen. Waar in het ambtsbericht te lezen valt dat "*niet gebleken is dat het advies van (het*

□□□□□□□□

⁴ RVS. Afd. bestuursrechtspraak 23 mei 2007, Nr. 200609197/1

⁵ ingediend als stuk *Ad punt 5 Ambtsbericht*.

college van) de gemeente Loon op Zand op onzorgvuldige wijze is tot stand gekomen", is deze vaststelling in het licht van het onderzoek van appellanten bepaald onbegrijpelijk, en onvoldoende onderbouwd. Uit niets blijkt dat RACM zich ervan heeft vergewist of er behoorlijk onderzoek – naar de monumentwaardigheid! – aan het negatieve college-advies ten grondslag ligt en of dit onderzoek op een zorgvuldige wijze heeft plaatsgevonden. Het vorenstaande maakt duidelijk dat dit niet het geval is geweest.

1.4 De waardering van het complex

Afgezien van het voornoemde advies van de Raad voor Cultuur, zijn appellanten van mening dat de minister nooit tot de conclusie had kunnen komen dat in het onderhavige geval géén sprake is van een topmonument:

- in het bestreden besluit ontbreekt immers iedere vorm van motivering, waardoor niet alleen sprake is van een motiveringsgebrek, maar ook van strijd met artikel 3:3 van de Awb inzake de adequate kennisvergaring.
- in het ambtsbericht wordt alleen gereageerd op het bezwaarschrift. Een eigen, onafhankelijk onderzoek, zoals alleen al nodig is in het kader van de wettelijk bepaalde 'volledige heroverweging', heeft in het geheel niet plaatsgevonden.

Laten we voor één moment aannemen, dat het ambtsbericht (punt 7) in de plaats zou kunnen treden van de motivering van het bestreden besluit, dan nog is het verre van voldoende om als motivering in de zin van de Awb te kunnen gelden.

Ook op dit punt is namelijk gehandeld in strijd met de wet. De Monumentenwet 1988 kent immers drie criteria op grond waarvan het 'algemeen belang' wordt vastgesteld, dat gemoeid is met de aanwijzing van een 'onroerende zaak' als Rijksmonument:

- schoonheid
- betekenis voor de wetenschap
- cultuurhistorische waarde⁶

Dat het hierbij niet om containerbegrippen gaat, maar duidelijk toetsbare en objectiveerbare kwaliteiten, blijkt uit de Memorie van Toelichting die de betekenis van het drietal als volgt specificceert:

- Schoonheid: de waarde welke een monument bezit ter bevrediging van hedendaagse schoonheidsverlangens.
- Betekenis voor de wetenschap: hierbij gaat het om het belang van historisch, architectonisch of bouwkundig onderzoek.
- Cultuurhistorische waarde: de aan een bouwwerk of gebied toegekende

□□□□□□□

⁶ Artikel 1 Monumentenwet 1988.

waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan en door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of dat gebied heeft gemaakt.⁷

Aangezien zij bij wet zijn vastgesteld – en wel specifiek in relatie tot de beschermenswaardigheid van onroerende zaken – horen deze drie criteria bij de aanwijzingsprocedure dwingend getoetst worden. Dat is in het onderhavige geval niet gebeurd, al helemaal niet bij het bestreden besluit, en al evenmin in het ambtsbericht. De minister heeft dus in redelijkheid nooit tot de conclusie kunnen komen dat hier geen sprake is van een topmonument. Het is dan ook evident dat hij zijn besluit op onzorgvuldige wijze genomen heeft.

Dat geldt te meer, omdat de Awb voorschrijft dat er een deugdelijke, kenbare motivering ten grondslag moet liggen aan een besluit. De Monumentenwet helpt de minister daarbij door expliciete termen te hanteren als criteria voor de bescherming, die nota bene nog verduidelijkt worden in de *Memorie van Toelichting*. De minister kan noch mag hieraan voorbijgaan.

Om het verschil te illustreren tussen het wel en niet toepassen van de wettelijke criteria hebben appellanten dr Gerrit Vermeer, van de Universiteit van Amsterdam en Res nova, bereid gevonden een analyse met waardenstelling op te stellen, waarin deze criteria wel kenbaar worden gehanteerd. Deze bevindt zich bij de stukken die u zijn toegezonden. Dr Vermeer heeft de moeite genomen de daarin genoemde gebouwen te bezoeken om zijn conclusies te verifiëren en, zoals u ziet, zijn deze dusdanig dat gesproken kan worden van een topmonument. Zijn bevindingen zijn door Res nova omgezet in een waardenmatrix. Daarbij zijn ook de resultaten van onderzoek naar De Bever en zijn tijd uit 2005 betrokken. De conclusie is dat hier niet alleen sprake is van een – vergeten – topmonument, maar ook van een tot dusver onderbelichte toparchitect.

De overlegde contra-expertise wordt gepubliceerd in het eerstkomende bulletin van het Cuypersgenootschap, waardoor aan het vereiste dat een topmonument behandeld moet zijn in de vakliteratuur is voldaan. Hoewel het genootschap een erkende instelling is in de vakwereld van de monumentenzorg, kan het geen kwaad om deze status hier te objectiveren: in 1997 ontving deze vereniging de Prins Bernhardfondspreis voor haar wetenschappelijk aanpak van het behoud van erfgoed uit de negentiende en twintigste eeuw.

□□□□□□□□

⁷ Dankzij sociologisch onderzoek van de RU Utrecht naar de beleving van monumenten in de jaren '80, het architectuurhistorisch en cultuurhistorisch onderzoek van de afgelopen decennia en psychologisch onderzoek naar waarneming is overvloedig materiaal voorhanden om deze drie kwaliteiten te objectiveren.

Voordat enkele punten uit het ambtsbericht gefalsificeerd worden, willen appellanten aandacht vragen voor het ontbreken van de adequate belangenvergaring door de minister. Artikel 3:3 van de Awb stelt immers: *“Bij de voorbereiding van een besluit vergaart het bestuursorgaan de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen.”* Men had mogen verwachten dat de minister alle informatie over Cees de Bever zou betrekken bij het bepalen van zijn standpunt. Dat is niet gebeurd, zoals onder meer blijkt uit het ontbreken van het rapport van Res nova over het PNEM-gebouw van deze architect met als bijlage een waardenstelling over het voormalige gebouw van Eindhovens Dagblad in Eindhoven (2005). Uit dit onderzoek zijn nieuwe inzichten en feiten met betrekking tot de architectuurhistorische betekenis van Cees de Bever naar voren gekomen die bij de meningsvorming van de minister betrokken hadden dienen te worden. Iedere onderzoeker – dus ook die van de minister, i.c. de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumentenzorg – start tegenwoordig de informatievergaring met Google (ook de minister, die blijkens het ambtsbericht gebruik maakt van Google Earth). Op pagina twee van de zoekresultaten stuit men al op het betreffende rapport van Res nova dat dan ook binnen bereik van de minister lag. In de voornoemde contra-expertise zijn de inzichten uit dit rapport wel verwerkt, hetgeen tot een meer afgewogen en versterkt beeld van het werk van De Bever heeft geleid.

Behalve de wettelijke criteria heeft de minister in het kader van het MSP beleids-criteria geformuleerd om te bepalen of gebouwde objecten beschermenswaardig zijn. Deze hebben appellanten bij de stukken overlegd. Wil men bepalen of het complex te Kaatsheuvel in het kader van het MSP opgevat kan worden als topmonument, dan dient men uiteraard ook volgens die criteria te werk te gaan. Het voert te ver om ze hier allemaal op te sommen, maar een blik daarop volstaat om te constateren dat het ambtsbericht nog al wat lacunes vertoont, alleen al doordat de heldere systematiek niet wordt gevolgd. Ook hierom is er sprake van een ondeugdelijke, want niet kenbare motivering. Daarentegen zijn deze criteria wel afgevinkt in de waardenmatrix van de contra-expertise.

Tenslotte zijn in de loop van het MSP bovenstaande criteria nog eens aangescherpt via een circulaire in 1994 die appellanten eveneens bij de stukken hebben gevoegd. Ook die heeft de minister verzuimd bij zijn besluitvorming te betrekken. Dat is in meer opzichten spijtig, omdat daar wegingsfactoren worden genoemd die in het voordeel van de Jozefkerk pleiten, vooral nu aan het vereiste van erkenning in de vakliteratuur wordt voldaan. Voordat we daar op verder gaan, moet wel het misverstand uit de weg geruimd worden, dat wat in deze circulaire onder topmonument wordt verstaan niet het zelfde is als hetgeen de minister als uitzondering mag en moet toelaten. Het gaat namelijk in het onderhavige geval om toppers die zich moeten kunnen meten met de bloem van het monumentenbestand die het MSP heeft opgeleverd, dus van ieder van de vier categorieën uit de circulaire (dit wordt bevestigd door de terminologie in de advisering van de

Raad voor Cultuur). Wie dit viertal legt naast de eerder genoemde waardenstelling kan er meteen de volgende score bijzetten:

1	erkend markeringspunt in de geschiedenis van de architectuur uit de periode 1850-1940, hetgeen onder meer blijkt uit de waardering in de vakliteratuur (dit laatste via publicatie in het Cuypersbulletin)	+
2	exemplarisch èn gaaf voorbeeld van een kenmerkende ontwikkeling in de architectuur uit de voornoemde periode, hetgeen onder meer wordt bepaald door de schakelrol en de gaafheid	++
3	exemplarisch èn goed herkenbaar voorbeeld van een kenmerkende cultuur-/sociaalhistorische en/of typisch regionale ontwikkeling, zoals de op expansie en consolidatie gerichte katholieke bouw golf in de jaren dertig	+
4	landelijk/regionaal zeldzaam, doch doorgaans kenmerkend en goed herkenbaar voorbeeld van een typerende ontwikkeling, in casu in de kerkelijke architectuur	++

Het eenvoudige feit dat deze architect hoofdzakelijk in Brabant werkzaam was, doet niet af aan zijn onmiskenbare kwaliteiten die in zijn tijd door toonaangevende collega's als rijksbouwmeester G. Friedhoff werden erkend. Hier mag nogmaals benadrukt worden dat dat ook de primaire inzet was van het MSP: de toppers van de regio traceren en beschermen om te voorkomen dat de architectuur-geschiedenis in Nederland zou versmallen tot een grachtengordelgeschiedenis.

Aan het slot van dit onderdeel is het nodig enkele zaken in het ambtsbericht te falsificeren en met name het effect van de deconstructie onder de aandacht te brengen. Een aantal malen wordt vermeld, dat bepaalde aspecten ook wel in andere gebouwen te vinden zijn, dat van bepaalde typen meer exemplaren beschermd zijn en dat van De Bever sowieso al een aantal objecten is beschermd. Dit is een argumentatie die geen hout snijdt en ernstig leidt aan het fenomeen van de deconstructie: je hakht een argumentatie net zover in kleine partjes dat ieder stukje op zich te weinig waarde heeft om in casu bescherming te rechtvaardigen. Een soort salamitactiek die als we die zouden toepassen op een monument als het Paleis op de Dam ook daar tot de conclusie zou leiden dat er geen sprake is van monumentwaardigheid. Appellanten achten dat in strijd met – de intentie van – de procedure ex artikel 3 van de Monumentenwet. Het 'algemeen belang' wordt immers door de diversiteit van drie criteria bepaald die elk op zich weer door middel van subkwaliteiten worden gespecificeerd (zie de MSP-Handleiding). De opzet ervan richt zich op synergie: op een benadering waarbij het te bepalen belang steunt op het principe van het 'meer dan de (optel)som der delen'. En zeker niet op het 'minder dan de aftreksom der verschillende uiteengerafelde fragmenten'.

Daarbij komt dat van verschillende typen meer exemplaren zijn beschermd: we hoeven slechts te denken aan de Waterstaatstationnetjes of de Postkantoren uit de portefeuille van het bureau van de Rijksbouwmeester. En uiteraard zegt het aantal

beschermde monumenten uit het oeuvre van een architect niets over het belang van dat ene monument dat overgeslagen is. Op dit punt willen appellanten nogmaals volstaan met een verwijzing naar de waardenstelling van dr Vermeer.

De onontkoombare conclusie is dat zowel het bestreden besluit als het ambtsbericht op meer punten in strijd zijn met de algemeen verbindende voorschriften uit de Monumentenwet en de Awb. Hierdoor zijn de algemene beginselen van behoorlijk bestuur met voeten getreden. Reden waarom het bestreden besluit in heroverweging dient te worden ingetrokken en alsnog tot rijksbescherming moet worden overgegaan van de Jozefkerk. Vooral wanneer een onafhankelijke waardenstelling het advies van de Raad voor Cultuur bevestigt, waarin het complex wordt betiteld als een 'topmonument', moet de minister een uitzondering op het beleid toelaten.

1.5 De onzorgvuldige procedure in het kader van het MSP

Ten aanzien van de onzorgvuldigheden die plaats hebben gevonden ten tijde van het MSP, hebben appellanten een dossier overlegd. We kunnen dan ook volstaan met een samenvatting van de conclusies en enkele saillante punten die aangeven dat de minister ook ten aanzien van dit onderdeel een onvoldoende voor zijn huiswerk verdient.

Sowieso loopt iedere MSP/MRP-casus scheef, doordat bij deze procedures systematisch gehandeld is in strijd met de wet: alleen bij verschil van mening tussen het MSP-team van de provincie die het MIP/MSP uitvoerde en het advies van de gemeenteraad, werd de Raad voor (toen nog) het Cultuurbeheer betrokken.

Bij de Jozefkerk is er echter nog veel meer mis gegaan. Hoewel uit het archiefonderzoek op basis van de WOB gebleken is dat er wel degelijk verschil van mening was tussen de gemeenteraad en het MSP-team van de provincie, is dit dossier nooit voorgelegd aan de Raad voor het Cultuurbeheer.

De minister is op alle punten tekort geschoten waar het er om ging om het huiswerk van de provincie en de advisering door de gemeenteraad te toetsen.

Inmiddels is het complex voorgelegd voor advisering aan de Raad voor Cultuur, die het als een topmonument kwalificeert. Aangezien ook de minister in het ambtsbericht stelt dat het complex onder het MSP beschermenswaardig was, en de Raad voor Cultuurbeheer in het MSP/ de MRP als scheidrechter diende tussen gemeenteraad en MSP-team, kan gesteld worden dat de Jozefkerk met toebehoren per onmiddellijk onder de bescherming van de Monumentenwet dient te worden gebracht.

1.6 Het aantal positieve adviezen en oordelen

Appellanten willen deze pleitnotitie afronden met een overzicht van positieve adviezen en oordelen:

- De provincie is positief (zie bijlage 1)
- De Monumentencommissie Loon op Zand is overtuigd positief (zowel rijksbescherming als gemeentelijk monument), tot 3 maal toe heeft deze commissie aangedrongen op bescherming, in uitvoerig gemotiveerde adviezen.⁸
- Hetzelfde geldt voor de raadscommissie Openbare Ruimte, Economische Zaken, Toerisme en Recreatie (zie tekst advies B&W d.d. 12-12-06)
- De Taskforce Toekomst Kerkgebouwen is positief⁹
- De onafhankelijke deskundige Dr G. Vermeer is positief (zie de overlegde contra-expertise)
- Adviesbureau Res nova komt in de waardenmatrix van de contra-expertise tot een hoge tot zeer hoge score
- de Bond Heemschut, een landelijke vereniging tot behoud van cultuurgood, is positief (zie bijlage 2)
- de heemkundekring "Loon Op 't Sandt" (bijlage 3)
- Specialist ir M. Moons, Architect bna (lid Duurzaamheidsraad Prov. NB, Bestuur monumentenwacht, bestuur Monumentenvereniging de Langstraat, Bestuur Federatie Noord-Brabantse monumentenzorg voormalig lid welstandscommissie en monumentencommissies Den Bosch, Zaltbommel en Helmond, huidig lid monumentencommissie Tilburg. Extern deskundige bij het MSP.¹⁰
- professor dr Arnoud-Jan Bijsterveld, hoogleraar Cultuurgeschiedenis Brabant aan de Katholieke universiteit Brabant is positief (zie bijlage 4)
- het Cuypersgenootschap, ook een onafhankelijke autoriteit, is positief (zie parallelle bezwaarschrift)
- de Raad voor Cultuur, als gezegd een onafhankelijk en onpartijdig wettelijk adviesorgaan, is overtuigd positief, in twee instanties.¹¹

Gezien deze overvloed aan steun en bewijs dat hier sprake is van een topmonument, valt in de heroverweging aan een toewijzing van het aanwijzingsverzoek van STERK niet te ontkomen.

□□□□□□□□

⁸ Ingediend met Ad punt 5 Ambtsbericht (bijlage 11-12)

⁹ Punt 10, 10.10 inventarislijst blz. 2 bij ambtsbericht 28-02-2008: RACM BJJ-2008-1 en BJJ-2008-2 Kenmerk OCW BC070419 en BC 070420.

¹⁰ Ingediend met Ad punt 5 Ambtsbericht (bijlage 2)

¹¹ Bijlage 6 en 7 conform de inventarislijst behorend bij ambtsbericht 28-02-2008: RACM BJJ-2008-1 en BJJ-2008-2 Kenmerk OCW BC070419 en BC 070420

1.7 Slot

Uit het voorgaande en de overlegde stukken is gebleken dat wat aan het begin van deze notities werd gezegd, in alle opzichten staande gehouden kan worden. De afwijzing van het aanwijzingsverzoek is volstrekt onhoudbaar: in tegenstelling van hetgeen het bestreden besluit d.d. 20 september 2007 beweert – en in het kielzog daarvan het ambtsbericht – is er sprake van ampele feiten en omstandigheden die moeten leiden tot afwijking van de Tijdelijke beleidsregel 2007, althans tot correcte toepassing van de Monumentenwet 1988.

De beschikking is inhoudelijk onjuist. De kerk c.a. is, onmiskenbaar te kwalificeren als een topmonument, en wordt in haar voortbestaan bedreigd (sloopvergunning is afgegeven, nieuwbouwplannen voor die locatie worden vervaardigd c.q. dreigen te worden uitgevoerd).

De beschikking is voorts op meer punten in strijd met – de intentie van – de Monumentenwet 1988 en de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

De beschikking is verder in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, in het bijzonder de beginselen van zorgvuldige voorbereiding, zorgvuldige besluitvorming, deugdelijke en draagkrachtige motivering, kenbare motivering, van *fair play* en het handelen in strijd met gewekte verwachtingen.

Daarnaast is aan de hand van de contra-expertise aangetoond dat het in het onderhavige geval onbetwistbaar om een topmonument gaat, precies zoals de gemeentelijke monumentencommissie tot tweemaal toe en de Raad voor Cultuur tot tweemaal toe heeft gesteld.

Geen enkele (rechts- of beleids)regel en geen enkel belang verzet zich ertegen om dit gecombineerde verzuim te herstellen en die aanwijzing in heroverweging alsnog te realiseren.

Redenen waarom appellanten uw commissie verzoeken om de minister te adviseren om tot aanwijzing van het complex van de Jozefkerk over te gaan.

2 Inhoud

1.1	De inhoud van deze pleitnotities	1
1.2	Opzet van de pleitnotities	2
1.3	Wettelijke (algemeen verbindende) voorschriften, beleid en besluitvorming.....	3
1.3.1	Strijd met jurisprudentie	5
1.3.2	Strijd met fair play en gewekte verwachtingen.....	5
1.3.3	Een beleidsregel móet per definitie uitzonderingen toelaten	6
1.3.4	Tussentijdse recapitulatie	7
1.3.5	Het ongemotiveerd afwijken van het advies van de Raad voor Cultuur	7
1.3.6	Het ongemotiveerd afwijken van het advies van de gemeentelijke monumentencommissie	9
1.4	De waardering van het complex.....	10
1.5	De onzorgvuldige procedure in het kader van het MSP	14
1.6	Het aantal positieve adviezen en oordelen.....	15
1.7	Slot.....	16
2	Inhoud	17
3	Bijlagen.....	18

3 Bijlagen

1. Provincie N-Brabant aan Stichting STERK, kenmerk 1291224/1291224
2. Bond Heemschut aan Stichting STERK d.d. 28-08-2008
3. Heemkundekring Loon op 't Sandt aan College B&W Loon op Zand 24-06-2006
4. Professor Dr. A.J. Bijsterveld aan Stichting STERK d.d. 19-09-2008
5. RVS, afd. bestuursrechtspraak 23 mei 2007 nr. 200609197/1
- 6.
- 7.
- 8.